

Časoslov

i čimbenici koji su utjecali na njegov razvoj

Ruža s. Domagoja Ljubičić

Proučavanje gregorijanskog repertorija s glazbenog i liturgijskog gledišta pomaže da se razlikuju dva potpuno različita područja: časoslov i misa. Prvi rukopisi s napjevima za misu pojavljuju se s notacijom iz X. stoljeća. U to su vrijeme u cijeloj Europi imali isti tekst, istu melodiju i gotovo ista ritmička obilježja, te čine jedinstveni repertorij, dok se napjevi za časoslov pojavljuju u rukopisima tek od početka XI. stoljeća, ali su ipak daleko stariji nego sama notacija. S obzirom na napjeve za misu, mnogo su manje jedinstveni, uključujući i one kasnije dodane, pa su tako i oni jedno od svjedočanstava o razvoju liturgijske glazbe, jer su podložni različitim regionalnim utjecajima i često obilježeni značajnim glazbeno-tekstualnim razlikama.

Sv. Benedikt († 547.) iz Nursije u svojem pravilu *Regula monasteriorum*, uredenom oko 530., donosi vrlo precizne propise o organiziranju »liturgije časova« i time joj daje konačni oblik:

Psaltir se molio svakoga tjedna u cijelosti (150 psalama). Noćno bdjenje imalo je 12 psalama, a radni je dan bio podijeljen u dva noćna s po 6 psalama. Prvi noćno završavao je s tri čitanja, a drugi s jednim kratkim.

Nedjelja i blagdani imali su tri noćna s po četiri čitanja, a završavali su himnom *Te Deum* i čitanjem Evanđelja.

Matutinum: jutro – *Služba čitanja*: molio se u noći oko 2 sata (pa se zato naziva noćni čas), ali i rano ujutro. Nakon Drugoga vatikanskog sabora (1962-65.) zamijenjen je Službom čitanja.

Dnevni časovi:

Laudes – Jutarnja: molila se oko 5 sati ujutro, a sastojala se od četiri psalma, jednoga biblijskog hvalospjeva, kratkog čitanja, odgovora, himna, hvalospjeva *Blagoslovljen*, litanijske molitve i *Očenaša*;

Prima ora – Prvi čas:

molio se oko 6 ili 7 sati ujutro;

Tertia ora – Treći čas:

molio se u 9 sati;

Sexta ora – Šesti čas:

molio se u 12 sati. i

Nona ora – Deveti čas:

molio se u 15 sati.

Navedeni časovi sastoje se od himna, tri psalma, kratkog čitanja, retka i *Očenaša*.

Vesperae – Večernja:

molila se u 17 sati, a sastojala se od četiri psalma, kratkog čitanja s odgovorom, hvalospjeva *Veliča* i *Očenaša*;

Completorium – Povečerje:

molilo se oko 20 sati, a sastojalo se od tri psalma, himna, kratkog čitanja, prošnji i blagoslova.

Pozorno proučavanje¹ otkriva da se sv. Benedikt djelomično udaljuje od onoga što je bila praksa Rimske crkve. Ubrzo su se, dakle, stvorila dva smjera: rimska (ili svjetovna) i monastička praksa. Ova dva smjera nisu bila bez uzajamnog utjecaja. Sadržaj časoslova zapravo je u oba slučaja isti: čitanje Svetog pisma i pjevanje psalama, ali raspored je malo drukčiji. Oba smjera raspoređuju psalme kroz jedan tjedan,² ali drugim redoslijedom.

Početkom VI. stoljeća sv. Benedikt daje značajno mjesto himnima i sti-

hovima, dok ih Rim preuzima oko XII. stoljeća. Važna je razlika između časoslova i mise: *schola* je imala slab utjecaj na glazbene oblike časoslova. »Redovnici i svećenici poučeni su na biblijskom području, ali na glazbenom gotovo ništa, i nemoguće je izmijeniti njihovu svakidašnju praksu.«³ Ova se primjedba odnosi na prvotni monaški časoslov, što opravdava prisutnost jednostavnih i arhaičnih oblika koji svjedoče o usmenoj tradiciji. U vrijeme karolinškog preporoda, situacija je mnogo drukčija: monastičkom ambijentu više nije nepoznato skladanje, a ni glazbena teorija. Glazbeni oblici časoslova nadovezuju se na velike psalmodijske oblike: psalmodija bez pripjeva početak je verseta (stiha), a responzorijalna psalmodija početak je kratkog responzorija, antifone sa psalamskim tonusom i dugog responzorija s versetom.

NAPJEVI ZA ČASOSLOV

Invitatorium – pozivnik

Služba časova započinje pjevanjem Ps 94: *Venite, exsultemus Dómino – Dođite, kličimo Gospodinu*. Od prve riječi ovoga psalma dolazi ime za početak Službe časova: *Invitatorium – Pozivnik*⁴ – poziv upućen svim stvorenjima da pjesmom hvale Boga. Psalam je složen u strofe, između kojih se ponavlja kratak pripjev, uzet iz istoga psalma, ili za svečanija slavlja složen tako da istakne smisao blagdana koji se slavi. Ovim oblikom psalmodije, koji je po prirodi antifonijski – iako se neprikladno kaže responzorijalni – otvara se cijela Služba časova.⁵ Latinski tekst psalma 94

zadržao je stari prijevod (*Italski*) koji je prethodio Vulgati. Stihovi su bili duži od onih normalnih u psalmima i bili su pisani u obliku trodijelnog recitativa. Na početku i nakon svakog od njih vlastiti tekst antifone označavao je liturgijski dan, često s izrazitom oznakom, kao npr. antifona za 24. prosinca: *Hodie sciētis, quia vēniet Dóminus* (usp. LH 10/11); u danima bez posebnoga značenja ili komemoracije tekst antifone pripravlja je dušu molitelja, predlažući mu duhovnu misao ili stav poštovanja, npr.: *Adorēmus Dóminum* (usp. LH 180), ili radosti Uskrsa, npr.: *Exsultent in Dómino* (usp. LH 274) ili *Iubilēmus Deo* (usp. LH 179) itd. ...⁶

U Rimski brevijar pozivnik je ušao puno kasnije (IX.-X. st.): prethodno se običavalo počinjati izravno sa psalmom Jutarnje. Sljedeći proces preobrazbe, već viđen u misnom repertoriju, i *Pozivnik*, do tada izvođen antifonijski, postaje rezponzorijalni, povjeren izvođenju jednoga solista: »... to objašnjava drukčiju podjelu teksta, tj. ne na stihove kao u drugim psalmima, nego na strofe – pet umjesto jedanaest – da bi se solistu omogućilo pretvoriti ga u bogatiju i svečaniju melodiju.⁷ Antifonu-pripjev koja je, kako je već rečeno, bila uzeta iz psalma ili slavlja dana, pjevao je zbor.

Tradicionalne gregorijanske melodije koje su oblikovale pozivnik poprilično su ukrašene i lirske, jer je melodija zacijelo ovisila o prigodi i blagdanu kojemu je bila namijenjena. U svojoj cjelini pozivnik je jedna od najljepših i najveličanstvenijih tvorevina liturgije. Stari gregorijanski repertorij, bogat tekstovima znakovitim za različita vremena crkvene godine, te svečanosti i blagdane svetih, poslužio je kao dobar temelj za stvaranje repertorija pozivnika kao svečanog uvoda u molitvu.

Sadašnji *Liber Hymnarius* (1983.) donosi pedesetak melodija za antifonu pozivnika i 16 tonusa za Ps 94.

Obnova *Liturgije časova* stavlja na mjesto psalma 94 (koji ipak ostaje uvijek najprikladniji), prema prilikama, psalme

99, 66 ili 23. Da bi se ostvario takav uvod, potrebno je uzeti one koji su istoga značenja kao i Ps 94, da budu melodijski i tekstovno povezani.

Uvod pozivnika zbog svoje uloge i dinamičnosti može biti vrlo znakovit ne samo za LČ, već i u drugim prigodama liturgijskog slavlja ili molitve.

Uvodni stih

V. O - tvo - ri, Go - spo - di - ne u - sne mo - je! R. I u - sta će mo - ja na - vje - šći - va - ti hva - lu tvo - ju.

Svaki se čas LČ (osim u pozivniku, kada se na početku dana moli stih R. *Otvori, Gospodine, usne moje! O. I usta će moja navješćivati hvalu tvoju.* Ps 50,17.), uvodi stihom: R. *Bože, u pomoć mi priteci! O. Gospodine, pohiti da mi pomogneš!* (Ps 69,2.)

R. Bo - že u - po - moć mi pri - te - ci. O. Go - spo - di - ne, po - hi - ti da mi po - mo - gneš!

Sla - va O - cu i Si - nu i Du - hu Sve - to - mu. Ka - ko bi - ja - še na po - čet - ku

ta - ko i sa - da i va - zda i u vije - ke vje - ko - va. A - men. A - le - lu - ja.

Nakon stiha slijedi doksologija *Slava Ocu... Aleluja*, koja potvrđuje molitvu upravljenu Presvetom Trojstvu. Prije reforme Aleluja se u vrijeme korizme zamjenjivala poklikom *Slava tebi, Kriste, Kralju slave vječite*, koji je liturgijskom reformom ukinut. Taj je stih kao uvodni obred uvijek isti: uspoređuje se s "ulaznim vratima" ili, još bolje, smatra se činom koji će uputiti zajednicu i/ili pojedinu osobu u pravo molitveno raspoloženje u Božjoj prisutnosti.

U gregorijanskom repertoriju napjevi za Službu časova mogu varirati s obzirom na primjenu. Tako postoje *jednostavne* melodije za male časove i Povečerje, *blagdanske* za Službu čitanja i velike časove i *svečani* napjev za Večernju glavnih liturgijskih slavlja. Ova je raznolikost u primjeni napjeva znakovita za pojedini čas ili prigodu. Prema tradiciji, upotrebljavala se recitativna intonacija, koja čak i u svečanom tonusu, s intonacijom koja dosiže *tenor*, ima elemente skromnih melodijskih pomaka. Tijekom stoljeća, u razdoblju liturgijske dekadence, kad se izgubio smisao za "funkcionalnu" orijentaciju, a sve više uvodila praksa spektakla u obredima, karakter toga pretjeranog zanosa izražavao se u odgovoru (R) i u *Slava Ocu... Aleluja*.

Officium Beatae Marie Virginis (sjeverna Italija, XV. st.)

Himan

Himan: grč. ὕμνος, lat. *hymnus* – »*hvalospjev*«, poetska je skladba strofnoga oblika, pučkoga karaktera. U gregorijanskom repertoriju himni čine zasebnu vrstu: tekst se sastoji od strofa i stihova koji imaju jasno određenu metričku strukturu, a melodija se ponavlja u svakoj strofi i uključuje glazbenu vrstu koja ide od silabičkoga do poluukrašenog stila. Što se tiče književne vrste, oni predstavljaju veliku umjetničku vrijednost, a u teološkom smislu potvrđuju ispravnost vjere, jer dolaze od svetih otaca.

Himan je nastao na Istoku; pjevao se u crkvama da bi dao slavu Bogu i iznio istine vjere nasuprot herezama koje su se širile. Uveden je na Zapad (Francuska), iako bez nekoga velikog uspjeha, zaslugom sv. Hilarija od Poitiersa († 367.). Više sreće imao je sv. Ambrozije († 397.), i sam skladatelj, te ga se s pravom može zvati »ocem zapadne kršćanske himnodije«.

Povijesnu klasičnu definiciju himna dao je sv. Augustin: *laus Dei cum canticum* (slavljenje Boga pjesmom). Izidor Seviljski (*Etyimologiarum* VI, 17) preuzima Augustinovu definiciju, citirajući odlomak gotovo doslovno:

»Hymnus est canticum laudantium, quod de Graeco in Latinum laus interpretatur, pro eo quod sit carmen laetitiae et laudis. Proprie autem hymni sunt continentes laudem Dei. Si ergo sit laus et non sit Dei non est hymnus; si sit laus et Dei laus et non cantetur non est hymnus. Si ergo et in laudem Dei dicitur et cantatur, tunc est hymnus.« (»Himan je pjesma slavljenja, jer se s grčkoga na latinski prevodi sa »slava«, pjesma radosti i slave. Ipak, pomnije gledano, himni su pjesme koje sadrže slavu Božju. Ako je dakle slava, a nije Božja, nije himan; ako je slava, pa i slava Božja, ali bez pjevanja, nije himan. Ako je pak slava Božja uz pjevanje, onda je to himan.«)

Već od IV. stoljeća metrička himnodija širila se s Istoka na Zapad zaslugom sv. Ambrozija i benediktinskih Pravila,⁸ ali ipak u liturgiju rimskih bazilika ulazi

tek oko XI.-XII. stoljeća. Zbog jasnoće stihova, himne sv. Ambrozija vjernici su vrlo brzo prihvatili, pa su tako u pravom smislu postali »pučka crkvena popijevka«. Da su ih vjernici uistinu prihvatili, svjedoči sv. Augustin, ganut pjevanjem ambrozijanske crkve, ovim riječima: »Koliko sam plakao slušajući tvoje himne i tvoje pjesme, snažno dirnut slatkim glasovima kojima je odjekivala tvoja crkva! Ti su glasovi ulazili u moje uši, u srce se moje razlijevala istina i odande mi se rasplamsavao osjećaj pobožnosti.«⁹ Zatim nastavlja svjedočanstvom o progostvu biskupa Ambrozija, povodom kojeg se pobožni narod okupljao i provodio noći u crkvi, spreman umrijeti zajedno sa svojim pastirorom; »tada je bilo uvedeno da se pjevaju himni i psalmi po običaju na Istoku, da ne bi narod klonuo od žalosti i zlovolje«.¹⁰

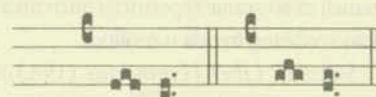
Od sv. Ambrozija do srednjeg vijeka stvaranje himana gotovo je nemjerljivo: misli se da je skladano oko 42.000 himana, a ništa manje ni u stoljećima koja su slijedila. U srednjem vijeku skladbe su bile sabrane u knjigu zvanu *Hymnarium*, a kasnije i *Antifonarij* počinje uključivati himne. Tijekom Svetoga tjedna himne se nije koristilo u Liturgiji časova, čiji je redosljed već bio uređen prije nego što ih se prihvatilo u Rimu. Melodija klasičnih himana je, kako je već rečeno, uglavnom silabička ili poluukrašena, ali ima i himana gotovo recitativnih, koji odgovaraju onima određenima za male časove, za razliku od svečanih, blagdanih himana, koji imaju neume od dvije ili tri note na veći broj slogova, i odvijaju se u prilično velikom melodijskom opsegu. Neke su melodije bile zamišljene samo za jedan određeni tekst, dok se druge prilagodavaju većem broju tekstova pisanih u istom metričkom obliku. I obratno, za neke himne koji se često pjevaju postoji veliki izbor melodija; na primjer za himan Povečerja *Te lucis ante terminum* gdje se može upotrijebiti barem 13 melodija, koje se mijenjaju prema litur-

gijskom vremenu ili stupnju blagdana (usp. LH). Različita melodija ima zadaću okarakterizirati dan prema njegovu liturgijskom značenju; i obratno, nije rijetkost da su različiti tekstovi međusobno povezani posve identičnom melodijom. Najučestalija melodijska shema za himničku strofu, koja je načinjena od 4 jednaka stiha, jest: *a b c d*, ali susreću se i varijante kao što su *a a b c*, *a b c b*, itd. U liturgiji Časova u pravilu se nikad ne pjevaju himni s pripjevom, što se ne odnosi na druga slavlja. Metrička shema koja se najviše koristi je *ambrozijanska*, koja se temelji na jampskom¹¹ ritmu. Prisutni su i drugi metrički oblici kao: trohejski¹² himan *Ave mârîs stëlla*, trohejski tetrametar¹³ *Pânge lîngua*, dvostih *Glória, laus*, trohejski nepotpuni ritmički šesterici *Côrde nâtus ex Parëntis*, te drugi oblici, kao trohejski ritmički šesterici i jampski trimetar.¹⁴

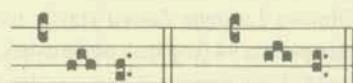
Postoje također i himni zvani *abecedni*, jer strofe počinju slovima A, B, C...: *A sôlis örtus... Beátus áuctor... Cástae Parëntis...*¹⁵ i himni (danas ih nema u LČ) karakteristični po akrostihovima.¹⁶

Magnificare	piam	decet omni laude MariaM.
Ardua	reginaA,	quam summa verentur et imA,
Rite	celebratuR,	qua lapsus homo reparatuR
Immo	dolor morbi	veteris detergitur orbI,
Alma	praecum votA	cui solvat contio totA.

Napjev svakoga himna predviđa na završetku doksologijsku strofu u skladnom metričkom obliku. O završnom *Amen* govori se u *Praenotanda* u *Liber Hymnarius* (1983.), koji upozorava: »Hymni de more cum *Amen* concluduntur, iuxta sequentes tonos cantatur.« (»Po običaju, himni završavaju sa *Amen*, koji se pjeva prema sljedećim tonovima.«)

1, 2, D: A-men. 3, 4: A-men.

5, 6: A-men. 7, 8, D: A-men.

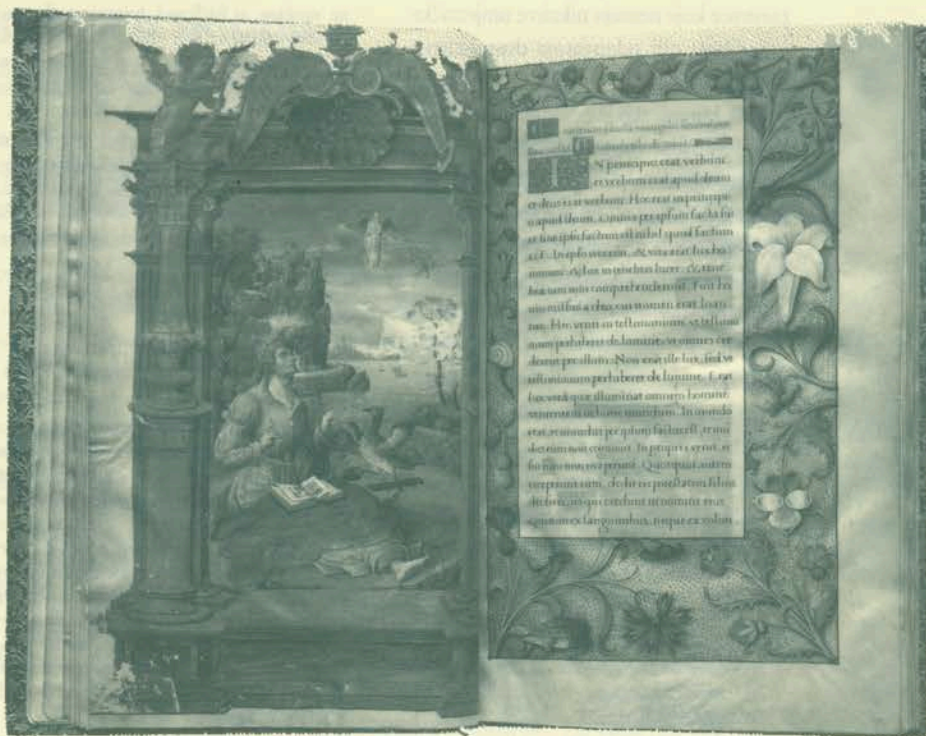
Što se tiče oblika himna, danas se ide za tim da se uzima poetski tekst u obliku strofa, iako s različitim brojem stihova i s različitim mogućnošću metričkog oblika unutar stihova. Metrika crkvenoga himna je oblik koji slijedi onaj prvotni, po prirodi slobodan, čije se pjevanje odvijalo u gotovo recitativnom obliku ili u melodijama analognim onima u psalmima: usp. *Gloria in excelsis* br. XV iz *Kyriale u Graduale Romanum*, ili *Kyriale Simplex* br. 10.¹⁷

Himnima se za vrijeme Drugoga vatikanskog sabora pozabavila konstitucija SC 93, koja preporučuje da se antikni himni vrata u svoj izvorni oblik i dopušta da se uzmu, ako je prikladno, i drugi himni, iz bogate riznice himana. Obrazloženje: »Osim toga, himne je Crkva ugradila kao glavni pjesnički element časoslova« (OULČ 173), a Crkva ne samo da živi u povijesti nego je i danas povijest! Prema posljednjoj reformi časoslova izabrano je 350 himana od onih tradicionalnih, srednjovjekovnih, do onih nastalih u našem vremenu.

Najznačajniji su prevoditelji latinskih himana na našem prostoru isusovci Bartol Kašić i Milan Pavelić.

Bartol Kašić nastojao je prevesti himne tako da se mogu pjevati na postojeće izvorne gregorijanske melodije. U svojem prevodenju djelomice svjesno žrtvuje pjesničku slobodu, ostajući pritom vjeran latinskom originalu bez neke pjesničke ugladenosti. Nastoji se služiti jednostavnim jezikom, razumljivim vjerničkom puku, kojemu je tekst i namijenjen. Svoje prijevode himana izdaje vjerojatno u Rimu oko 1634. godine pod nazivom *Imni iliti pjesni Božje iz Breviaria*. U tom djelu Kašić daje cjeloviti prijevod svih himana časoslova.

Milan Pavelić je zajedno s Dragutinom Kniewaldom priredio hrvatski prijevod *Rimskog obrednika*, oslanjajući se na prijevod *Rituala rimskog* Bartola Kašića iz 1640. godine. Pavelićevi vješt prepjevi latinskih himana i njegovo izvanredno vladanje hrvatskim i latinskim jezikom, vjernim slijedom očuvanja metra i rime, svrstavaju njegove prijevode u vrhunce himničkog oblika. Dugim radom i dotjerivanjem himana za časoslov, godine

1935. izdaje zbirku *Crkveni himni*. U njoj je sabrano 240 himana prevedenih s latinskoga, gdje uspijeva premijeti u hrvatski jezik složene metričke i toničke strukture heksametra, distiha, jampskog dimetra i safičke¹⁸ strofe. Zato nije čudno što ga neki smatraju jednim od najvećih i najzaslužnijih svjetskih prevoditelja latinskoga himna, jer malo koji narod može sve himne časoslova pjevati na svom jeziku kao hrvatski a da pritom ostane dosljedan izvornim melodijama gregorijanskih napjeva koji izražavaju vjeru ljudi svih stoljeća, od apostolskih vremena pa sve do danas.

Točne upute za mogućnost izvođenja himna nalazimo u OULČ u X. poglavlju, koje mu posvećuje veliku pozornost, imajući u vidu i povijesnu i sadašnju situaciju:

»42. Himan je takva sadržaja da daje neko posebno obilježje svakom času odnosno svetkovini i da, osobito u slavljenju s narodom početak molitve bude lakši i ugodniji.

173. Doista, ne samo što su po svojoj lirske osobitosti posebno podesni za hvalu

Božju nego oni daju pučki ugodaj te više nego drugi dijelovi oficija ističu obilježje časova ili pojedinih blagdana i potiču i privlače duh na pobožno slavljenje. Tu djelotvornost često pojačava i njihova književna ljepota.

174. Himan se, po tradiciji, završava slavospjevom, koji se obično upravlja istoj božanskoj osobi kojoj je upravljen i himan.

175. U Časoslovu u Vrijeme kroz godinu, da bi se dobilo na raznolikosti, postoji dvostruki niz himana za sve časove, a izmjenjuju se kroz dva tjedna.

176. ...u Službi čitanja u Vrijeme kroz godinu uvedena su po dva himna, već prema tomu da li se Služba obavlja noć ili danju.

177. Nanovo uvedeni himni mogu se pjevati na već poznate melodije.

178. Što se tiče slavljenja na narodnom jeziku, daje se ovlaštenje biskupskim konferencijama da latinske himne prilagode osobinama svoga jezika, kao i to da uvedu nove, samo neka odgovaraju duhu časa, vremena ili blagdana. Osim toga, treba brižno paziti da se ne bi uvodile pučke

pjesmice koje nemaju nikakve umjetničke vrijednosti niti odgovaraju dostojanstvu liturgije.

280. Himni, ako se odlikuju misaonošću i umjetnošću, mogu hraniti molitvu i onoga koji samo recitira časove. *Ali oni su po sebi određeni za pjevanje*. Stoga se preporučuje da se, koliko je moguće, na taj način izvode u zajedničkom slavljenju.

BILJEŠKE:

- 1 C. CALLEWAERT, *Sacris erudiri*, Steenbrugge 1940; ADALBERT DE VOGÜÉ, *La Règle de saint Benoît*, vol. V, Le Cerf, Paris 1971., str. 433.
- 2 Psaltir sadašnje rimske Liturgije časova podijeljen je na četiri tjedna.
- 3 D. J. CLAIRE, *Le répertoire grégorien de l'Office. Structure musicale et formes*, Colloque International de Musicologie, Louvain 25-28 septembre 1980.; O. CULLIN, *Le répertoire de la psalmodie in directum dans les traditions liturgiques latines*, in EG XXIII, Solesmes 1989., str. 34.
- 4 OULČ br. 35. kaže: Pozivniku je mjesto na početku cjelokupnog tijeka svakodnevn-

ne molitve, tj. ili pred Jutarnjom ili pred Službom čitanja, već prema tomu koji od ovih dvaju liturgijskih časova započinje dan. Ako bi Pozivnikom morala započeti Jutarnja, on se može i ispustiti, ako je tako zgodnije.

- 5 »Dat tuba cantoris signum per antiphonom invitatoriam, ut excitentur christiani circumquaque...« (»Tuba daje znak pjevačima za pozivnu antifonu, kako bi se potaknulo (na molitvu) sve kršćane uokolo...«), Usp. Amalarius, *De Ordine Antiphonari*, 1, 2.
- 6 Usp. F. RAINOLDI, *Psallite sapienter*, Roma 1999., str. 234-235.
- 7 C. D'AMATO, A. BUGNINI, *Liturgia e Musica*, orientamenti per i musicisti, Roma - PIMS 1959., str. 241.
- 8 »In officii quoque, quae beatus Benedictus abbas ordinavit hymni dicuntur per horas canonicas quos Ambrosianos ipse nominans, vel illos vult intelligi quos confecit Ambrosius, vel alios ad imitationem Ambrosianorum compositos.« (»I u časoslovu što ga je priredio sv. Benedikt opat, uz kanonske časove pjevaju se himni, koje on naziva ambrozijanskima. Pod time podrazumijeva ili himne koje je sastavio sam Ambrozije, ili pak neke druge, sastavljene prema ambrozijanskom uzoru.«), Walafrido Strabone, *De rebus Eccl.* (PL CXIV, 954).
- 9 Usp. A. AUGUSTIN, *Ispovijesti*, Knjiga IX, glava 6, Zagreb 1973.

¹⁰ Isto, glava 7.

- 11 Jamb, grč. ἰαμβός, lat. *iambus*: dvosložna pjesnička stopa, s naglaskom na drugom slogu; (⊔ -) u današnjoj metrici jambu odgovara trodijelna mjera = $\frac{3}{4}$ \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow
- 12 Tròh j, grč. τροχάιος, lat. *trochaeus*; pjesnička dvosložna stopa od jednoga naglašenog i jednoga nenaglašenog sloga; (- ⊔) danas, međutim takva kratka nota izgleda kao predtakt za sljedeću dugu, te tako u stvari nastaje ritam jamba = $\frac{3}{4}$ \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow
- 13 Tetrametar je stih od četiri ili osam stopa (jampski, trohejski i anapestički tetrametar). Anapest je trosložna stopa s naglašenim trećim slogom, obrnuto od daktila (⊔ ⊔ -).
- 14 Trimeter je stih od šest stopa.
- 15 *Liber Usualis Missae et officii*, Parisiis - Tornaci - Romae - Neo Eboraci 1964., str. 400.
- 16 Akrostih je pjesnička tvorevina čija početna ili završna slova ili slogovi stiha, čitani okomito, čine ime ili riječ, frazu ili već postojeći tekst.
- 17 Usp. F. RAINOLDI, nav. dj., str. 237-240.
- 18 Sôfina ili sâfická strôfa, katica od tri *sâficka jedanaesterca* (dva troheja ili spondeja, zatim daktil, trohej i spondej), i od jednog *adoneja* (daktil i spondej).

Posjetite stranice Hrvatskog društva crkvenih glazbenika

www.crkvena-glazba.net

► Naslovnica

Naslovnica

HDCG

Institut ICG

Vijesti

U susret blagdanima

Naši zaštitnici

Časopis Sveta Cecilija

Bilten

Skladbe (download)

Dokumenti

Arhiva

Knjiga gostiju

Kontakt

Mapa stranica

Svečanim je koncertom zaokružena jubilarna godina virovitičkog župnog zbora koja je zahvaljujući angažmanu franjevačkog samostana u Virovitici, mlade glazbene pedagoginje Katarine Jengi i članova zbora tijekom protekle godine obilježena brojnim aktivnostima na području promicanja glazbene tradicije i okupljanja vjernika u župi.

Pročitajte više ... na www.crkvena-glazba.net

Prvi koncert, u dijelom obnovljenoj valpovačkoj župnoj crkvi Bezgrješnog začeća BDM, održala su u nedjelju, 4. prosinca 2005. godine, tri pjevačka zbora predvođena Crkvenim pjevačkim društvom »M.I.R.« iz Belišća. Uz »M.I.R.« nastupili su još i stariji crkveni zbor Sv. Cecilije iz župe Valpovo, te Djevojački zbor Srednje škole Valpovo.

Pročitajte više ... na www.crkvena-glazba.net

U nadolazećem božićnom vremenu preporučujemo voditeljima zborova i orguljašima Misu božićnoga vremena skladatelja Anđelka Klobučara. Ovo izdanje je privjenac iz niza *Canticum novum* Glasa Koncila, koji želi ponuditi skladbe za misni ordinarij ili ono što se naziva »misa« koje će biti po mjeri današnjeg liturgijskog promišljanja i slavlja, prilagođene zahtjevima crkvenih propisa o crkvenoj glazbi.

Pročitajte više ... na www.crkvena-glazba.net